

Halden Centre of Expertise

ARENA Miljøvennlig energihandel

Bruk av markedsmekanismer, reguleringer og IT for å oppnå
klimaforbedringer, konvertering til fornybar energiproduksjon,
innovasjon og grønn næringsutvikling

Møte med Forskningsrådet 27.01.2009

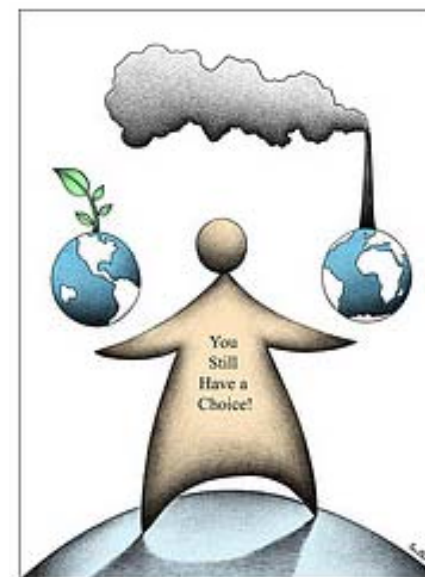
Knut H. Johansen

Introduksjon

Vi står overfor to enorme utfordringer, utfordringer globalt, utfordringer for Norge og utfordringer vi som enkelt individer møter:

”Verdens energisystemer står ved et veiskille. Den globale utvikling innenfor energiforsyning og forbruk er åpenbart ikke bærekraftig – verken med hensyn på miljø, med hensyn på økonomi eller med hensyn på samfunnet forøvrig. Dette kan og må endres – og det er fortsatt mulig.”

”Å sikre tilstrekkelig energi for fremtidige økonomisk vekst og samtidig dramatisk øke hastigheten på overgang til et lavkarbon energi system krever radikale beslutninger – både på nasjonalt og lokalt nivå - og gjennom deltagelse i koordinerte internasjonale mekanismer.”

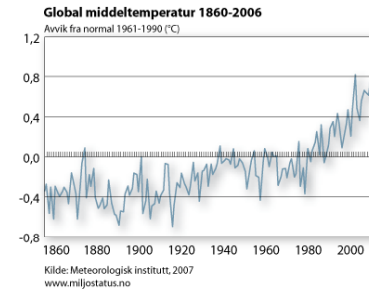

International Energy Agency (IEA) - World Energy Outlook 2008

Bakgrunn

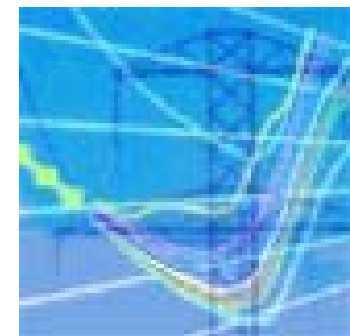
Definerte politiske mål og virkemidler innefor klima og energi fører til meget store endringer for energibransjen

- **EU**   **innen 2020:**
  - 20% av energien fra fornybar produksjon
  - 20 % reduksjon av klimagassutslipp
  - 20 % økt energieffektivisering

- **USA:**   **Obamas ambisjon:**
  - 25% av strøm fra fornybare kilder innen 2025
  - Stabilisering av klimagassutslipp på 1990-nivå innen 2020
  - 80 % reduksjon av klimagassutslipp innen 2050

- **FN - Kyoto:**   **innen 2012:**
  - reduksjon av klimagassutslipp med 5,2 % sammenlignet med 1990

- **Norge:**   - 30 % reduksjon i klimagassutslipp innen 2020
  - Norge klimanøytralt innen 2050

Energimarkeder i endring

- Nye/endrede markedsinstrumenter må håndteres:
  - AAU, ERU, CER, GoO, RECS, LECS, EEC...
- Nye/endrede klimarelaterte regulatoriske virkemidler spiller inn:
  - Skatter, avgifter, subsidieordninger
- Kraftsystemet/-markedet endres:
  - Geografisk ekspansjon, tettere kobling mellom markedsområder og til ulike råvarer, restrukturering, harmonisering
- Dynamikken vil fortsette
  - Hva skjer i København 2009?
  - Hva skjer i USA?
  - Markedsintegrasjon og harmonisering fortsetter

Utfordringer for aktørene i markedet

- Nye muligheter og trusler - behov for endringer og tilpasninger vil kreve:
  - Ny kunnskap knyttet til nye og endrede markeder, nye og endrede instrumenter, nye sammenhenger mellom forskjellige råvarer og produkter
  - Analyser og studier – hvordan etablere nye forretningsmuligheter
  - Nye metoder, for eksempel for porteføljeforvaltning og risikohåndtering, prognoser, handel og beslutningstøtte
  - Videreutvikling av forretningsprosesser og IT-verktøy – f. eks knyttet til markedsovervåkning, porteføljeforvaltning, risikostyring, prognosering, rapportering

Utfordringer for samfunnet

- Omlegging til lavkarbon energisystemer vil kreve enorme investeringer og store tilpasninger:
  - Energiproduksjon
  - Energidistribusjon
  - Energibruk
    - Privat og offentlig forbruk
    - Industrielle prosesser

- Kardinalspørsmålet:

Hvordan sikre kapital til omleggingen?

- Politikk/reguleringer
  - Skatter, avgifter, subsidier
- Investeringsinsentiver fra prissignaler i markeder:
  - Kraftpriser, CO₂ priser, sertifikatpriser...

Omlegging til lavkarbonsamfunnet: Hvordan sikre kapital?

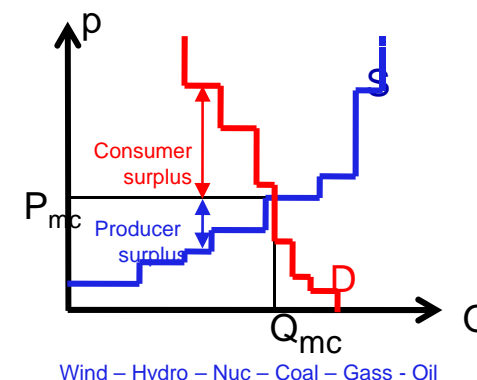
Jens Stoltenberg – oktober 2008:

- *”Det er avgjørende å sette en felles pris på CO₂-utslipp. Alt vi gjør for å stimulere kvotehandel vil i det lange løp bli langt viktigere for fornybar energi enn statsstøtte.”*
- *”Et forutsigbart og felles prisnivå på CO₂ vil gjøre det lønnsomt å energieffektivisere, utvikle ny teknologi og investere i dette.”*

Omleggingen krever enorme investeringer i lavkarbon løsninger. Dette forutsetter investeringsincentiver som fungerer:

- Tydelig prissignaler fra et velfungerende marked viktigst. Alle i et marked vil da innrette seg etter de samme signalene og optimal ressursutnyttelse blir resultatet. Det nordiske kraftmarkedet er et godt eksempel på dette.

Forutsetninger for å lykkes

- Stabile politiske rammeverk
- Harmoniserte, internasjonale avtaler og løsninger
- Effektive markeder/instrumenter som aktørene og kundene har tillit til:
  - Stor likviditet
  - Transparens
  - "Cutting edge" IT teknologi
- Dette vil gi
  - Forutsigbarhet
  - Stabilitet
  - Langsiktighet
- Og resultatet er
  - **Effektiv ressursutnyttelse**
  - **Sterke investeringsincentiver**

Halden Centre of Expertise har de nødvendige forutsetningene for å utvikle et verdensledende senter som snur klimautfordringene til grønn vekst

Historikk - næringsklyngen i Halden - eksempler

- Internasjonal FoU og forretningsvirksomhet knyttet til energisektoren siden 1958
- Rundt 200 energiselskaper og myndighetsorganisasjoner i over 20 land inngår i næringsklyngens nettverk
- Har levert IT-systemer til energibørser knyttet til hele verdikjeden for fysisk og finansiell energihandel – i dette inngår regulerkraftmarkeder, spotmarkeder, finansielle derivatmarkeder, clearing og multinasjonale energimarkeder
- Levert energibørser til en rekke land som f.eks. de nordiske landene, Frankrike, Tyskland, USA, Canada, Korea, Filippinene, Australia, Portugal/Spania, Sør-Afrika, Irland, India, Sør-Øst-Europa
- Har levert de fleste virksomhetskritiske systemer til det nordiske kraftmarkedet – Nord Pool
- Leverte verdens første energibørs, verdens første børs for kyotokvoter og verdens første aktørsystem for markedsbasert energi- og kvotehandel
- Verdensledende innenfor IT-systemer for handel med energi, relaterte råvarer og klimaprodukter
- Halden er unik i sin kombinasjon av domeneekspertise knyttet til markedene for handel med energi, råvarer og klimakvoter og sin evne til å omsette dette til effektive IT-systemer for disse markedene

NASDAQ OMX

navita

HaldenCoE.com

Eksempel på næringsutvikling i Halden klyngen

1988 – 2008

Kjerneteam kontinuitet → produkt kontinuitet → kunde kontinuitet

Halden Centre of Expertise – globalt nedslagsfelt

Eksempel fra Navita

Eksempel på kunder knyttet til næringsklyngen i Halden

Bredt, tverrfaglig konsortium

- Miljøvennlig energihandel er nisje som er tverrfaglig i sin karakter:
  - Energiteknologi
  - Miljøteknologi
  - Marked/finansteori
  - Miljø-/ressursøkonomi
  - IT-teknologi
- Konsortiet er bredt sammensatt med innovative og internasjonalt orienterte partnere innen ulike deler av verdikjeden:
  - Akademia
  - Forskningsinstitutter
  - Energiprodusenter
  - Industribedrifter
  - Finansielle institusjoner
  - Sertifiseringsselskap
  - Analyteselskaper
  - Informasjonsleverandører
  - Børser
  - IT-leverandører

Innovative partnere

- Statkraft, Fortum og Østfold Energi alle med på å starte RECS
- Statkraft Europas største produsent av fornybar energi
- Fortum har introdusert produktet "CO2-fri"
- DNV sertifiserer CDM-prosjekter
- Point Carbon sentral aktør innen karbonmarkedene

Hva har vi oppnådd etter ett år som ARENA-prosjekt?

- Konsortiet har i fellesskap utarbeidet søknad til FME
- ”Energihandel og Miljø 2020”-prosjektet har fått støtte fra Forskningsrådet
- Arrangert tre konferanser/seminarer
  - Energi- og kraftmarkedene, trender og viktige utviklingstrekk
  - Klyngeseminar
  - Næringsrettet utdanning
- 2 gaveprofessorater fra Halden kommune
- 4 PhD-kandidater under utdanning
- Næringsrettede masterstudier under planlegging
- Mottok IT-bransjens ”Oscar” - Rosingprisen - i kategori ”Grønn IT”

Halden Centre of Expertise - visjon

Vi skal bygge et verdensledende senter for handel med energi, relaterte råvarer og klimaprodukter gjennom:

- ***Utdanning og opplæring***
- ***Forskning og utvikling***
- ***Partnernettverk***

Verdiskapingspoteniale – miljømessig og politisk

- Miljømessig

- Sterke investeringsincentiver for konvertering til lavkarbon energisystemer
- Sikrer ”deployment” av eksisterende, ny og framtidig teknologi
- Reduksjon i utslipp av drivhusgasser
- Mer fornybar energiproduksjon
- Økt energieffektivitet

- Politisk

- Norge Europas ledende miljøenerginasjon med internasjonal innflytelse
- Norge et samfunn med tilnærmet null klimautslipp
- Norge en stor eksportør av miljøvennlig kraft til Europa
- Norge et godt hjemland for verdensledende og ekportrettede energi- og teknologibedrifter på energifeltet

Verdiskapingspoteniale – økonomisk

- Fakta fra Haldenprosjektet:
  - 300 høyteknologiske arbeidsplasser ved IFE
  - 1.500 høyteknologiske arbeidsplasser totalt
  - 1.500 indirekte arbeidsplasser (service, etc)

- Halden Centre of Expertise = Haldenprosjekt nr. 2?
  - Minst 300 nye høyteknologiske arbeidsplasser knyttet til forskning, utdanning og innovasjon
  - Minst 1.500 nye høyteknologiske arbeidsplasser hos industripartnerne innen handel med energi, råvarer og utslippskvoter
  - Minst 1.500 nye høyteknologiske arbeidsplasser i Halden-regionen (IT, energihandel, energisystemer, etc)
  - Like mange nye indirekte arbeidsplasser (service, etc)

Hva skal til for at vi skal lykkes?

- Prosjektmidler gjennom Forskningrådet og andre kanaler
- NCE-status for facilitering av senteret
- "Fellesprosjekt" etter modell fra IFE, der partnere bidrar med finansiering og egeninnsats

Hva skjer hvis vi ikke lykkes?

- Verdiskapningen skjer et annet sted i verden
- Norge mister innflytelse
- Bransjen får ikke et spesialisert senter og nettverk

Oppsummering

- **Verdens energisystemer står ved et veiskille**
- **Omlegging til lavkarbon-løsninger avhenger av sterke markedsincentiver**
- **Halden Centre of Expertise har mulighet til å bidra og derigjennom oppnå gevinster**
  - Miljømessig
  - Politisk
  - Økonomisk
- **Halden Centre of Expertise vil sørge for bærekraftig grønn vekst lokalt, regionalt og nasjonalt**
- **Tidsvinduet er nå!**

